

УДК 342.9.51

К. В. Бондаренко, аспірант Академії митної служби України, головний спеціаліст-юрисконсульт юридичного сектора Східної митниці Міндоходів

**СПЕЦИФІКА МИТНОГО КОНТРОЛЮ,
ЗДІЙСНЮВАНОВОГО У ФОРМІ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ПЕРЕВІРОК
ОРГАНАМИ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ УКРАЇНИ**

Досліджено специфіку митного контролю, здійснюваного у формі документальних перевірок, у зв'язку зі створенням Міністерства доходів і зборів, з урахуванням новацій законодавства в однозначній сфері та делегуванням права проведення документальних перевірок з питань державної митної справи Головним управлінням Міністерства доходів і зборів в областях.

Ключові слова: документальна перевірка; митний контроль; постаудит; митний аудит; Митний кодекс; Міністерство доходів і зборів; Департамент митного та податкового аудиту.

Исследована специфика таможенного контроля, осуществляемого в форме документальных проверок, в связи с созданием Министерства доходов и сборов, с учетом новаций законодательства в однозначной сфере и делегированием права проводить документальные проверки по вопросам государственной таможенного дела Главным управлением Министерства доходов и сборов в областях.

Ключевые слова: документальна перевірка; таможенний контроль; постаудит; таможенний аудит; Таможенний кодекс; Міністерство доходів і зборів; Департамент таможенного и налогового аудита.

This paper is dedicated to the research of customs control specificity carrying out in the form of documentary inspections in relation to creating the Ministry of Revenue and Duties of Ukraine taking into account legislative innovations in single valued fields and delegations of power to conduct documentary inspections on the state customs affairs to the Main Departments of the Ministry of Revenue and Duties of Ukraine in the regions.

Key words: documentary inspection; customs control; post-audit; customs audit; Customs Code; Ministry of Income and Charges of Ukraine; Department of customs and taxes audit.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань України нині є успішна інтеграція держави у світове економічне товариство. Невипадково ст. 17 Конституції України проголошує, що забезпечення економічної безпеки – одна з найважливіших функцій держави [1].

Указом Президента України від 18 березня 2013 р. № 141/2013 було створено Міністерство доходів і зборів України (далі – Міндоходів). Серед основних завдань Міністерства визначено забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізація єдиної державної податкової, державної митної політики, а також боротьба з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, здійснення в межах своїх повноважень контролю за надходженням до бюджетів з державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів [2].

© К. В. Бондаренко, 2013

Призначення органів доходів і зборів, відповідно до ч. 1 ст. 544 Митного кодексу України (далі – МК України), – створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів з удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення, яке зумовлює пошук нових та вдосконалення наявних форм митного контролю [3].

У сучасних умовах потрібне детальне дослідження митного аудиту, а саме однієї з його форм – документальних перевірок, які є малодослідженим явищем у зв'язку з утворенням нового органу – Міністерства доходів і зборів, але існує нагальна необхідність його поглибленого дослідження, розвитку й удосконалення в процесі євроінтеграції України та наближення законодавства України до світових стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями організації та вдосконалення митного контролю цікавилися такі науковці, як І. Бережнюк, О. Вакульчик, П. Пашко, С. Терещенко, Л. Письмаченко, С. Коляда, В. Єдинак. Однак така форма митного контролю, як документальні перевірки, не була розкрита досить глибоко, а розгляд новацій у законодавстві та суб'єктному складі здійснення вищезазначеної форми контролю у зв'язку зі створенням Міністерства доходів і зборів узагалі малодосліджена сфера.

Мета статті – дослідити сучасний стан та пріоритетні напрями вдосконалення такої форми митного контролю, як документальні перевірки, провести аналіз новацій законодавства у зазначеній сфері у зв'язку зі створенням Міністерства доходів і зборів, з'ясувати сутність механізму здійснення документальних перевірок у зв'язку зі створенням Міністерства доходів і зборів України; установити суб'єкти, уповноважені проводити вищезазначену форму митного контролю.

Виклад основного матеріалу. Серед завдань, зазначених у ч. 2 ст. 544 МК України, які стоять перед органами доходів і зборів України, основним можна назвати забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Для запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи запроваджено митний контроль, який відповідно до п. 24 ст. 1 МК України становить сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку. Слід зазначити, що митному контролю відповідно до п. 1 ст. 318 МК України підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. До переліку форм митного контролю входить поняття документальних перевірок дотримання вимог законодавства України, так званий митний постаудит [3].

У новій редакції МК України привертає увагу те, що до переліку форм митного контролю введено поняття документальних перевірок дотримання вимог законодавства України.

Чинний МК України не містить поняття митного аудиту, його напрями також поділено суто умовно, тому було б доцільно ст. 4 МК України доповнити поняттям митного аудиту. Наприклад, І. В. Співак пропонує таке визначення митного аудиту: це система заходів, здійснюваних у межах митного контролю і спрямованих на підтвердження достовірності й повноти задекларованої суб'єктом ЗЕД інформації шляхом перевірки облікової документації, а також комерційної інформації [5].

Зі створенням Міністерства доходів і зборів завдяки об'єднанню податкового й митного аудиту фактично відслідковується та контролюється рух товарів від кордону до покупця. Цю можливість слід використати максимально ефективно.

Указом Президента України від 12 березня 2013 р. № 128/2013 затверджено програми економічних реформ на 2010–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”, в яких Міністерству доходів і зборів поставлено завдання щодо скорочення кількості оглядів товарів, транспортних засобів до 5 відсотків, що, як визначено програмою, можна досягти завдяки впровадженню механізму митного контролю, який базується на результатах аналізу ризиків та митного постаудиту [6].

Новостворений Департамент митного та податкового аудиту відповідно до розпорядження Міндоходів № 10-р від 09.04.2013 “Про закріплення функцій” організовує планово-фінансову роботу в Міндоходах, територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління, здійснює контроль за використанням фінансових та матеріальних ресурсів, забезпечує вдосконалення бухгалтерського обліку; організує та контролює достовірність нарахування різноманітних податків і зборів; контролює своєчасність поданих платниками податків та єдиного внеску передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків тощо), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків і зборів, єдиного внеску, здійснює аналітично-інформаційне забезпечення контрольно-перевірної роботи; уживає заходів для виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму; організовує та контролює застосування адміністративного арешту (арешту) майна платників податків та/або зупинення видаткових операцій на їх рахунках у банках, фінансових санкцій до платників єдиного внеску, організовує та контролює погашення податкового боргу з податків і зборів платників, а також стягнення своєчасно не нарахованих та/або не сплачених сум єдиного внеску з платників єдиного внеску; ініціює застосування до платників податків і платників єдиного внеску судових процедур банкрутства; здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом; проводить аналіз та управління ризиками для визначення форм та обсягів митного та податкового контролю [7].

Відповідно до норм Податкового та Митного кодексу законодавцем внесено зміни щодо повноважень митниць Міндоходів з приводу виставлення податкових повідомлень-рішень.

Згідно з п. 58.1 ст. 58 Податкового кодексу України у разі, коли сума грошового зобов’язання платника податків розраховується контрольним органом відповідно до ст. 54 цього Кодексу, такий контрольний орган надсилає (вручає) платнику податків податкове повідомлення-рішення [8].

П. 4 розділу I Закону України від 04.07.2013 № 404-VII “Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв’язку з проведенням адміністративної реформи”, який набрав чинності з 11.08.2013 (далі – Закон), проголошує:

– контрольними органами є органи доходів і зборів – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику, його територіальні органи;

– органами стягування є виключно контрольні органи, уповноважені здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску в межах повноважень, а також державні виконавці.

Пп. 11, 12 розділу I Закону виключено п. 59.2 ст. 59 та п. 60.7 статті 60 Податкового кодексу України, тим самим скасовано норму щодо направлення митницею (як контрольним органом, що визначив суми грошового зобов’язання платника податків, та не є органом державної податкової служби) відповідному органу державної податкової служби подання про здійснення заходів з погашення податкового боргу платника податків, а також розрахунку його розміру, на підставі якого орган державної податкової служби надсилав платнику податків податкову вимогу.

Нормами п. 5 розділу II Закону обумовлено, що контрольні органи, які функціонують на день набрання чинності цим Законом, продовжують виконувати повноваження щодо адміністрування податків, зборів, платежів до завершення реорганізації таких органів [9].

Відповідно до положень про головні управління Міндоходів одним із основних завдань є забезпечення реалізації державної податкової та державної митної політики, а також боротьба з правопорушеннями під час застосування податкового, митного (під час виконання повноважень з контрольно-перевірної, оперативно-розшукової роботи, досудового розслідування та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом) законодавства, здійснення у межах повноважень контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів.

Для реалізації зазначеного завдання головним управлінням делеговано право проводити документальні перевірки з питань державної митної справи.

З урахуванням підготовлених Міністерством доходів і зборів України проектів вищезазначених змін до Податкового кодексу України (які нині мають статус чинного законодавства) до територіальних органів листом Міністерства доходів і зборів від 21.06.2013 № 9070/7/99-99-22-02-03-17 (далі – Лист) доведено єдиний порядок підготовки документів, які складаються під час проведення працівниками головних управлінь документальних перевірок, розпочатих митницею, а саме:

– підприємство інформується, що у зв'язку з реорганізацією податкових і митних органів і відповідно до положення про головне управління повноваження щодо проведення документальних перевірок делеговано даному органу, тому ним буде завершено документальну перевірку такого підприємства;

– наказом головного управління вносяться зміни до наказу митниці про проведення відповідної документальної перевірки, зокрема, визначаються особи, які проводять перевірку;

– оформлюються нові посвідчення на право проведення перевірки посадовими особами головного управління, які будуть завершувати таку перевірку;

– забезпечується завершення проведення перевірки, оформлення за її результатами відповідних документів і вжиття інших заходів, передбачених п. 1 цього листа (оформлення акта/довідки, розгляду заперечень до акта, направлення платнику податків податкових повідомлень-рішень і надсилання прийнятих податкових повідомлень-рішень до відповідної митниці Міндоходів для вжиття заходів щодо обліку сплати до бюджету визначених сум грошових зобов'язань) [10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для України така форма контролю, як проведення документальних перевірок, – це нова та найбільш перспективна форма митного контролю. Зі створенням Міндоходів завдяки об'єднанню податкового й митного аудиту фактично відслідковується та контролюється рух товарів від кордону до кінцевого покупця. Цю можливість потрібно використати максимально ефективно. Органами доходів і зборів України нині вжито низку заходів щодо наближення вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів, а саме зроблено спроби вдосконалити документальні перевірки як окремі форми митного контролю. З утворенням Міндоходів і зборів слід очікувати новації в законодавстві щодо уточнення нормативно-правового механізму їх здійснення.

Зазначимо, що нинішнього часу право проводити документальні перевірки з питань державної митної справи делеговано головним управлінням, а результати перевірок обліковуються в митницях Міндоходів з метою контролю сплати до державного бюджету України визначених сум грошових зобов'язань суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Указ Президента України від 18 березня 2013 р. № 141/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/141/2013>.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
4. Митний кодекс України від 11 липня 2002 р. № 92-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92-15>.
5. Співак І. В. Технології митного контролю доцільно удосконалити [Електронний ресурс] / Співак І. В. – Режим доступу : http://www.zhamkochyan.ru/wp-content/uploads/2011/01/thesis_cand.pdf.
6. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 р. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 березня 2013 р. № 128/2013. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15521.html>.
7. Про закріплення функцій [Електронний ресурс] : розпорядження Міністерства доходів і зборів України № 10-р від 09.04.2013. – Режим доступу : Комп’ютерна правова система ЛІГА:ЗАКОН.
8. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв’язку з проведенням адміністративної реформи [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2013 № 404-VII. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/404-18>.
10. Лист Міністерства доходів і зборів України від 21.06.2013 № 9070/7/99-99-22-02-03-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : комп’ютерна правова система ЛІГА:ЗАКОН.